

Utrikesutskottet

Berättelse från Finlands delegation i Europarådet om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2021

INLEDNING

Remiss

Berättelse från Finlands delegation i Europarådet om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2021 (B 10/2022 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ordförande Kimmo Kiljunen, Finlands delegation i Europarådet
- råd för internationella ärenden, delegationssekreterare Gunilla Carlander.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Europarådets primära uppgift är att främja de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsutvecklingen. De viktigaste verktygen i detta arbete är de bindande överenskommelserna och tillsynen över deras verkställighet. Europakonventionen, den europeiska sociala stadgan, den europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och många andra människorättskonventioner utgör kärnan för det europeiska arbetet för mänskliga rättigheter. Ministerkommittén är Europarådets beslutsfattande organ. Den parlamentariska församlingen är ett rådgivande organ som också tar initiativ. Den består av företrädare för medlemsländernas parlament.

(2) Enligt verksamhetsberättelsen återspeglas de stora svängningarna i den internationella utrikes- och säkerhetspolitiska omvärlden direkt också i Europarådets verksamhet. Europarådets system för mänskliga rättigheter och rättsstaten utmanas öppet. Ett väsentligt element i omvärldsförändringarna är också uppsvinget för auktoritära styren. Hit hör begränsningar av yttrandefriheten och verksamheten i det civila samhället samt kränkningar av minoriteters rättigheter. Utrikesutskottet konstaterar att dessa utvecklingstendenser framhäver betydelsen av Europarådets arbete som en bredspektrig organisation som fokuserar på de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstaten. Utskottet har bedömt de internationellt-politiska förändringstrenderna ur de mänskliga rättigheternas och rättsstatens synvinkel i större utsträckning i sitt betänkande om statsrådets människorättspolitiska redogörelse (UtUB 6/2022 rd).

Betänkande UtUB 7/2022 rd

(3) Vid behandlingen av verksamhetsberättelsen fokuserade utrikesutskottet särskilt på de förändringar som Europarådet har genomgått under året och därefter. Rysslands angrepp mot Ukraina den 24 februari 2022 ledde till att landet uteslöts från Europarådet. Detta innebär samtidigt att antalet medlemmar i Europarådet sjunker till fyrtio. Utskottet ansåg att det var nödvändigt att utesluta Ryssland. Anfallskriget är ett tydligt tecken på en auktoritär stats likgiltighet för folkrättsliga regler och har lett till att civilbefolkningen drabbats av en omfattande kris, både i humanitärt avseende och i fråga om de mänskliga rättigheterna. Det internationella samfundet måste reagera kraftfullt på detta på olika sätt. Utskottet betonar också att de ryska trupperna under anfallskriget har gjort sig skyldiga till sådana allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt i Ukraina som är förenade med straffrättsligt ansvar.

(4) Efter en övergångsperiod lösgör sig Ryssland i september också från Europakonventionen och den därmed sammanhängande övervakningsmekanismen. Fram till utträdet har ryska medborgare möjlighet att åberopa Europadomstolen och få sina mål behandlade vid den överstatliga domstolen. Enligt den utredning som fått är 23 procent av de ärenden som behandlats vid domstolen klagomål som lämnats av ryska personer. Av domstolens avgöranden i Ryssland har 95 procent verkställts. Utrikesutskottet anser det vara negativt med tanke på det ryska civila samhället och tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna att det skydd som övervakningssystemet erbjuder upphör i och med Rysslands utträde.

(5) Utrikesutskottet fick vid sin utfrågning av sakkunniga också information om andra aktuella frågor på Europarådets dagordning som också har sina kopplingar till Rysslands utträde ur organisationen. Kosovo lämnade in sin medlemsansökan till Europarådet den 12 maj. Enligt uppgift kan det finnas en behövlig två tredjedels majoritet för att godkänna medlemsansökan. En annan ny fråga på agendan är debatten om ett eventuellt toppmöte i Europarådet. Organisationen har under sin historia sammanträtt tre gånger på stats- och regeringschefsnivå (1993, 1997 och 2005).

(6) Bland de viktigaste iakttagelserna under året accentuerades coronapandemin: restriktionerna på grund av den har inverkat på tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna och å andra sidan också på den parlamentariska församlingens verksamhetsförutsättningar. Utrikesutskottet delar den oro som uttrycks i berättelsen över de konsekvenser coronarestriktionerna har för de mänskliga rättigheterna, jämställdheten, icke-diskriminering och rättsstatsprincipen och betonar församlingens roll vid uppföljningen av denna fråga. Pandemin har behandlat olika befolkningsgrupper olika i alla länder, och auktoritära regimer har använt epidemin som förevändning för att kriminalisera eller förhindra den politiska oppositionen, oberoende medier eller det civila samhället.

(7) När det gäller uppföljningen av medlemsskyldigheterna och medlemsåtagandena fanns det elva länder på arbetslistan för församlingens granskningsutskott under året. När det gäller frågor utanför medlemsstaterna har församlingen fortsatt att noga följa den politiska situationen i Belarus. Utrikesutskottet anser att uppföljningen av medlemsförpliktelserna är en väsentlig del av församlingens verksamhet och välkomnar de uppgifter som utskottet fått om förtroendeuppdrag som medlemmarna i församlingens finländska delegation fått i samband med granskningen. Många medlemmar av Finlands delegation har över huvud taget många förtroendeuppdrag i Europarådets olika funktioner. Detta återspeglar delegationens aktivitet i församlingen och är viktigt enligt utskottet. Grundliga anteckningar om förtroendeuppdrag har tagits in i betänkandet om berätt-

Betänkande UtUB 7/2022 rd

telsen. Församlingens uppgift som valobservatör är ett led i denna uppföljning. Församlingen övervakade under året valen i Albanien, Armenien och Moldavien.

(8) Enligt inkommen utredning har Finlands delegation varit aktiv också inom områden med teman på uppgång, såsom digitalisering och miljöfrågor, och även när det gäller att lyfta fram de ungas roll som en del av fredsbyggandet. Utrikesutskottet finner att dessa markeringar är motiverade.

(9) Slutligen konstaterar utrikesutskottet att i det rådande internationella politiska läget finns ett särskilt behov av Europarådets och församlingens insatser. Utskottet konstaterar vidare att det överlag finns ett stort behov av en internationell politisk diskussion och att en sådan diskussion aktivt bör föras också i Finlands riksdag.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 10/2022 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors 7.6.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jussi Halla-aho saf
vice ordförande Erkki Tuomioja sd
medlem Eva Biaudet sv
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Tom Packalén saf
medlem Jaana Pelkonen saml
medlem Mikko Savola cent
medlem Anu Vehviläinen cent
medlem Anne-Mari Virolainen saml.

Betänkande UtUB 7/2022 rd

Sekreterare var

utskottsråd Jonna Laurmaa.